

พระพุทธรูปเจ้า ขอดนั๊กแก้ว

พระพุทธรเจ้า ยอดนักกวี

วัดป่าธรรมรัตน์
ก้าวย่างแห่งการฝึกตน

*The mind is very hard to check
and swift, it falls on what it wants.
The training of the mind is good,
a mind so tamed brings happiness.*

คติธรรมประจำวัด

สติมะโต สะทา ภาทัง

คนที่มีสติ เท่ากับมีสิ่งนำโชคตลอดเวลา

วัตถุประสงค์

- เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา
- เพื่อเป็นศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำเมืองพิตส์เบิร์ก
- เพื่อศูนย์ส่งเสริม ศีลธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีชาวพุทธ
- เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมเสริมความรู้พระธรรมทูตสายต่างประเทศ
- เพื่อเป็นศูนย์รวมใจของชาวพุทธโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ

Wat Padhammaratana

5411 Glenwood Ave., Pittsburgh, PA

Tel:(412)521-5095

E-mail : bmcpitts@hotmail.com, bmcpitts@yahoo.com

<http://www.bmcpitts.org>

<http://www.facebook.com/bmcpitts>

<http://www.youtube.com/bmcpitts>

คำนำ

พระพุทธศาสนานั้นถือว่ามีอิทธิพลต่อสังคมไทยในด้านต่างๆ อย่างที่เราจะปฏิเสธไม่ได้ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม เช่น การที่พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดในวรรณกรรมของไทย ไม่ว่าจะเป็นงานदानรอยแก้วรอยกรอง เรา จะสังเกตเห็นได้ว่ามีบทรอยกรองมากมายมีความหมายใกล้เคียงกับบทรอยกรองในทางพุทธศาสนา ถ้าเราศึกษาไป เราก็จะรู้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นนักกวีชั้นบรมครู เพราะในบรรดาศาสตร์ ๑๘ ศาสตร์ที่พระองค์ทรงศึกษาจบมานั้นก็มีเรื่องของภาษาศาสตร์อยู่ด้วย และจากคำสอนหลายตอนที่ทรงตรัสสอนด้วยภาษานักกวี

ในโอกาสปีใหม่นี้ ข้าพเจ้าถือโอกาสรวบรวมความเกี่ยวข้องของกันระหว่างพุทธศาสตร์กับฉันทศาสตร์เพื่อเป็นธรรมเนียมบรรณาการ(ลัทธิพะทานัง ธรรมะทานัง ชินาติ, การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง) แก่ท่านทั้งหลาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะได้รับสาระประโยชน์บ้างไม่มากก็น้อยจากธรรมเนียมบรรณาการนี้

ด้วยความปรารถนาดี

ปิยเมธี

พุทธคยา ดินแดนตรัสรู้ ประเทศอินเดีย 2546

สารบัญ

ปัจจุบันสำคัญไฉน	6
ขึ้นอยู่กับใจเราเอง	9
ฟังเขาหรือจะหนึ่ง	12
อะไรซึ่งวัดคน	15
ตนควรมีวิชา	17
สถิตยสถาพร	19

ปัจจุบันสำคัญใจ

มีนักกวีท่านประพันธ์กลอนบทหนึ่งไว้น่าฟังว่า
อย่าคำนึงถึงอดีตผ่านไปแล้ว
อนาคตนั้นยังคงมาไม่ถึง
ปัจจุบันนั้นลิควรรคำนึง
พึงกะเกณฑ์รีบทำประจำวันฯ

การติดอยู่กับอดีตอันขมขื่น หรือ แส่นหวาน การวาดฝันถึงอนาคตอันแสนสดใส จะมีประโยชน์อะไร ถ้าไม่อยู่กับปัจจุบันและทำมันให้ดี คนเราส่วนมากจะติดอยู่กับอดีตอันขมขื่นบ้าง อันแสนหวานบ้าง จนไม่สามารถจะก้าวหน้าถอยหลังได้ ถ้าบางคนติดกับอดีตอันขมขื่น จะระทมทุกข์คร่ำครวญว่า ทำไม เหตุการณ์นี้ต้องเกิดขึ้นกับตนด้วย ทำไมโชคร้ายอย่างนี้ ทั้งที่เขาเป็นคนดี ทำดีมาตลอด จนไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะความกลัวกับเหตุการณ์เดิม หรือ ถ้าติดกับอดีตอันแสนหวานก็หลงติดกับเรื่องนั้น ทั้งที่มีเรื่องอีกมากมายให้ทำ การวาดฝันถึงอนาคตอันสดใสแต่ไม่ลงมือทำอะไร เป็นพวกนักหวัง นักขอ มีใช้หนักทำคงไม่ต่างกัน

พระพุทธองค์ทรงแนะ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า อะตัตถัง นานวาคะเมยยะ(อย่าคำนึงถึงอดีตผ่านไปแล้ว) หนัปะปะกุกัง เช อะนาคะตัง (อนาคตนั้นยังมาไม่ถึง) ยะหะตีตัมปะหิณันตัง(อดีตผ่านไปแล้ว) อัมปัตตัตถุจะ อะนาคะตัง (อนาคตยังไม่มาถึง) ทำไมพระองค์จึงตรัสห้ามเช่นนั้น เพื่อต้องการให้พวกเราอยู่กับปัจจุบัน ทำวันนี้ให้ดีที่สุด(อัชชะวะ กิจจะมาตัมปัง) ถึงแม้จะมองอดีต ก็ให้มองให้เป็น คือ มองให้เป็นบทเรียน ขอผิดพลาดให้สำเหนียกไว้เพื่อป้องกันระวังไม่ให้เกิดขึ้นอีกในกาลภายหน้าอย่างที่ปราชญ์ประพันธ์ไว้ว่า

ผิดหนึ่งพึงจดไว้ในสมอง

เร่งระวังผิดสองกายหน้า
ผิดสามจงตรองให้หนักเพื่อนเอย
ผิดสี่อีกหาหกซ้ำอภัยไฉน ฯ

ส่วนข้อดีในอดีตก็เอาไว้เป็นกำลังใจและเตือนตัวเองว่า ยังมีสิ่งที่ดีที่เราต้องพัฒนาต่อไปอีกมีใช้มีแค่นี้ คนที่ฝึกฝนอบรมแล้วเท่านั้นเป็นคนประเสริฐ(ทันโต เสฏโฐ มະนุสเสสุ) อนาคตควรวางแผนคร่าวๆ ไว้ แล้วตั้งใจแน่วแน่(อธิษฐาน)ว่าจะทำให้ได้จะไปให้ถึง แล้วลงมือทำให้ดีที่สุด การที่ไม่วางแผนเลยในชีวิตนั้นเป็นเรื่องที่อันตรายมาก เปรียบเหมือนกับเรือลำหนึ่งที่ไม่มียุคมุ่งหมายปล่อยไปตามกระแสคลื่นลมแล้วแต่จะพัดพาไปไหน เมื่อไหร่จะถึงจุดหมายสักที ถ้าชีวิตเราเป็นอย่างนั้นคงไม่ไปไหนมาไหน

พระพุทธเจ้ายอดนักวางแผน

บรรดาผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ท่านเหล่านั้นต่างมีความหวังมีเป้าหมายที่แน่นอน การวางแผนจึงเป็นเรื่องสำคัญเพราะชีวิตไม่ใช่เรื่องเล่น เพราะถ้าเราเดินหมากผิดอาจทำให้สูญเสียโอกาสจนไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ดูอย่างพระพุทธเจ้าของพวกเราพระองค์ทรงเป็นยอดแห่งนักวางแผนในงานต่างๆ เช่น ก่อนที่พระองค์จะทรงลงมาจุติทรงตรวจดูประเทศที่จะมาเกิด มารดาบิดา เป็นต้น หรือการแสดงธรรมแต่ละครั้งพระองค์ทรงตรวจดูว่า ธรรมอะไรจะเหมาะแก่บุคคลคนนี้มีอุปนิสัยใจคออย่างไร เป็นต้น

หลักการวางแผน ๒ อย่าง

การวางแผนท่านผู้รู้บอกไว้ว่า การวางแผนนั้นควรทำเป็น ๒ อย่าง คือ มีแผนระยะสั้น แผนระยะยาว แผนระยะสั้น คือ การวางแผนระยะ ๑ อาทิตย์ ๒ อาทิตย์ ๑ เดือน ๑ ปี เป็นต้น เนื่องจากในชีวิตของคนเรามีเรื่องต่างๆ มากมายจนทำให้สับสนว่างานอะไรควรทำก่อนทำหลัง ท่านผู้รู้เสนอว่า เราสามารถนำสูตร กข มาจัดลำดับความสำคัญของงานได้คืองานไหนสำคัญที่ต้องทำให้เสร็จภายในเวลา ก็จัดไว้ในช่อง ก อันดับแรกๆ ของรายการ อันไหนสำคัญรองลงมา อาจจัดไว้ในช่อง ข

ลำดับความสำคัญ กข

ก	ข
๑. รายงานส่งอาจารย์	๒. นัดเพื่อกินข้าวอาทิตย์หน้า ฯลฯ
๒. ชื่อหนังสือเรียน ฯลฯ	

งานอันไหนที่สำคัญก่อนก็ทำก่อน รายการที่อยู่ช่อง ก ลำดับที่สูงสุดต้องรีบทำก่อน เมื่อทำเสร็จแล้ว จึงไปทำรายการในช่อง ข

แผนระยะยาว คือ การวางเป้าหมายสูงสุดของชีวิต เช่นเราอยากจะเป็นอะไรใน ๑๐ ปี ขางหน้าแล้ว แล้วทำอย่างไรจึงจะเป็นได้ จากนั้นจึงเริ่มลงมือทำตามแผนที่ได้วางไว้ เมื่อทำไม่หยุด ทำไม่ท้อแท้ ท้อถอย ก็จักถึงเส้นชัยในสักวันเหมือนที่เขาบอกว่า ทางไกลไปไม่พัก จักถึง

ที่สุดแล้วคือการทำปัจจุบันให้ดีที่สุดไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำ พูด คิด ส่วนเรื่องอนาคตนั้น เมื่อปัจจุบันดี อนาคตก็ตองดี(เหตุดี ผลดี)

ขึ้นอยู่กับใจเราเอง

ตามหลักทางพุทธศาสนานั้นแบ่งร่างกายของคนเราออกเป็น ๒ ส่วน คือ รูปกับนาม
รูปนั้น คือ ส่วนที่เป็นร่างกายของคนเราที่สามารถจับต้องมองเห็นได้ ส่วนนาม คือ ความรู้สึก
นึกคิด หรือที่รู้จักกันง่ายๆ ว่า จิตหรือใจไม่สามารถจับต้องมองเห็นได้ บรรดาสองสิ่งนี้ สิ่งที่มี
อิทธิพลมากที่สุด คือ จิตใจ ทางศาสนาจึงมุ่งสอนเรื่องจิตใจเป็นประเด็นหลัก ทำไมต้องฝึก
จิตใจ เพราะใจมีอิทธิพลเหนือร่างกาย “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” อย่างที่ปราชญ์ท่านประพันธ์
ไว้ว่า

ใจเป็นใหญ่เป็นประธานงานทุกอย่าง

ใจเป็นผู้สรรสร้างทางกุศล

ใจเป็นผู้เนรมิตนำทิศทาง

ใจสรรสร้างชั่วหรือดีอยู่ที่ใจ ฯ

แม้แต่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้เหมือนกันว่า

มะโนปุพพังคะมา ธรรมมา

มะโนเสฏฐา มะโนมะยา

มะนะสา เจ ปทุมฺหฺนฺนะ

ภาสะติ วา กะโรติ วา ฯ

แม้ในทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ก็ได้ยืนยันในเรื่องจิตใจว่ามีอิทธิพลมากมายต่อ
ร่างกาย เช่น ดร.เมียร์ส อธิบายว่า จิตใจที่เครียดทำให้หน้าที่ของเม็ดโลหิตขาวชนิดหนึ่งที่เรียก
ว่า ที ลิมโฟไซต์ (T-Lymphocyte) บกพร่อง เมื่อจิตเป็นสมาธิสารเคมีบางอย่างที่ร่างกายหลั่ง
ออกมาจะมีน้อยลง หน้าที่ของ ที ลิมโฟไซต์จึงดีขึ้น จึงไปรุกรานหรือทำลายเซลล์ที่เป็นมะเร็ง
ทำให้ยุบหรือหายไป หรือบางแพทย์ได้ยืนยันผลการวิจัยว่า เมื่อเราเครียดร่างกายจะหลั่งสาร
ชนิดหนึ่ง เรียกกันว่า สารูพิษมาทำลายเซลล์ในร่างกายเราจะสังเกตเห็นได้ว่า คนที่เครียด
ผิวพรรณจะเศร้าหมอง และหน้าตาจะหมองคล้ำ ทางพระท่านก็สอนให้ทำใจให้สบายอย่าได้
เครียดแม้แต่พระพุทธองค์ก็สอนเรื่องการรักษาจิตใจให้ดีอยู่เสมอ

เรื่องมีอยู่ว่า ในสมัยพุทธกาลมีคนมาขอบวช พอบวชเข้ามาเกิด ความเครียดเรื่องวินัย
ของพระว่ามีมากมายเกินไปไม่สามารถจะรักษาให้บริสุทธิ์ได้ จึงคิดว่าเลิกไปดีกว่ารักษาแค่
ศีล ๕ คงไม่ลำบาก จึงเดินไปเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อขอลาสิก แต่เมื่อไปหาพุทธองค์กลับตรัสว่า

เธอไม่ต้องรักษาวิสัย(ศีล)เหล่านั้นก็ได้ แต่เธอจะรักษาอะไรสักหนึ่งอย่างได้ไหมพระรูปนั้นก็
 ทูลตอบว่า “ถ้าอย่างเดียวกันนะ รักษาได้” “จะให้รักษาอะไร” พระพุทธองค์ก็ตรัสบอกว่า ให้เธอ
 รักษาใจให้ดี การรักษาใจก็คือพยายามรักษาใจให้มีความโลภ โกรธ หลง ให้น้อยที่สุดในแต่ละ
 วัน ทำได้วันละนาที สองนาที หรือแม้แต่วินาทีเดียวยังดี เพราะโลกของเราถูกครอบไว้ด้วย
 โลภ โกรธ หลง การอยู่ในโลกจึงต้องทำใจให้ดี และสิ่งต่างๆ มันจะดีตามมา มีคนบอกว่า สิ่ง
 ต่างๆ ในโลกนี้มีสองด้านเสมอ คือ ด้านดีและไม่ดีอยู่ที่เราว่าจะเลือกเอาด้านไหน อย่างที่หลวง
 พ่อพุทธทาสท่านได้แต่งเป็นกลอนไว้น่าฟังว่า

เขามีส่วน	เลวบ้าง	ช่างหัวเขา
จงเลือกเอา	ส่วนดี	เขามีอยู่
เป็นประโยชน์	โลกบ้าง	ยังนาดู
ส่วนที่ชั่ว	อย่าไปรู้	ของเขาเลย
จะหาคน	มีดี	โดยส่วนเดียว
อย่ามัวเที่ยว	ค้นหา	สหายเอ๋ย
เหมือนเที่ยวหา	หนวดเต่า	ตายเปล่าเลย
ฝึกให้เคย	มองแต่ดี	มีคุณจริงๆ

ทัศนคติจึงเป็นเรื่องสำคัญในการดำเนินชีวิต เหมือนที่พวกนักจิตวิทยาชาวฝรั่งมักสอน
 ให้คิดแง่บวก(Positive thinking) อย่าคิดในด้านลบ (Negative Thinking) เพราะการคิดใน
 แง่บวกย่อมนำความสุขและความสำเร็จมากมายมาสู่ชีวิตเรา ในทางพระท่านก็สอนเรื่องการ
 ฝึกจิต เพราะจิตที่ฝึกฝนอบรมดีแล้วนำความสุขมาให้(จิตตั้ง ทนตั้ง สุขภาวะหัง) การฝึกจิตนั้นมี
 มากมายหลายวิธี เช่น ไม่ประพฤติล่วงหลักศีล ๕ (เพื่อควบคุมด้านกายวาจาให้เป็นปกติ) ไม่
 ทำใจให้โลภอยากได้ของคนอื่นเขา ไม่พยายามปกป้องร้ายคนอื่นในเมื่อเขาทำหรือพูดไม่ดีกับเรา
 ให้รู้จักให้อภัยเพราะการอยู่ร่วมกันต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างและทำความเห็นของเราให้
 ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม(เพื่อฝึกใจ)

ทุกอย่างในชีวิตของคนเรา ถ้ามองในแง่ดีแล้วล้วนเป็นบทเรียนที่คอยทดสอบความ
 สามารถและสภาพจิตใจของเราตลอดเวลา ถ้าเราอยากมีความสุขอยู่ในโลกนี้ก็ ต้อง หยุดให้
 เป็น เย็นให้ได้ (ห้ามจิตใจ) อย่างที่ปราชญ์ประพันธ์ว่า

สุขหรือทุกข์อยู่ที่ใจมิใช่หรือ

ถ้าใจถือก็เป็นที่ทุกข์ไม่สุขสันต์
ถ้าไม่ถือก็ว่างทุกข์สุขนิรันดร์
เพราะฉะนั้นจงเลือกทางว่างทุกข์เอ๋ย

ฟังเขาหรือจะหนึ่ง

แม้มักจะสอนเสมอว่า “ลูก ! ให้ลูกพยายามยืนด้วยขาตัวเอง” เมื่อฟังแล้วทำให้ผมเกิดความฉงนสนเท่ห์ว่าแล้วที่ผมยืนอยู่นี้ ไม่ใช่ยืนด้วยขาตัวเองหรือ แต่เมื่อโตขึ้นผมจึงเข้าใจว่า คำสอนคำนี้เป็นคำที่ตรงตามและทรงคุณค่าอย่างยิ่ง

ฟังอื่น

ก่อนสมัยพุทธกาล คนในสมัยนั้นด้วยความกลัวต่ออันตราย ไม่มีที่พึ่ง ต่างพากันยึดเอาภูเขาคันไม้ ภูตผีปีศาจเป็นที่พึ่ง เพื่อป้องกันภัยอันจะเกิดมีขึ้นแก่ตนและครอบครัว

ฟังตัว

เมื่อพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลก พระองค์ทรงชี้ว่า ที่พึ่งเหล่านั้นไม่ประเสริฐ ไม่ทำให้เราพ้นทุกข์ได้สุขที่แท้จริง ที่พึ่งอันประเสริฐ ๓ อย่าง คือ พระพุทธ(ผู้คนพบสัจธรรม) พระธรรม(ความจริงที่ทรงค้นพบ) พระสงฆ์(พระอริยสงฆ์) ให้คนได้ยึดเป็นที่พึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แต่โดยที่สุดแล้วการปฏิบัติตามหลักพระธรรมฝึกฝนตนเองจนตัวเองสามารถจะเป็นที่พึ่งให้กับตัวเองได้นั้นคือเป้าหมาย เพราะพระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสบอกแล้วว่า พระองค์เป็นเพียงคนบอก(อักขาตาโร ตะถาคะตา) ส่วนเรื่องการกระทำนั้นเป็นเรื่องของตัวเอง

ตนเตือนตน

นักกวีท่านได้แต่งกลอนไว้ว่า

ตนของตนเตือนตนให้พินิจ

ตนเตือนจิตตนได้ใครจะเหมือน

ตนเตือนตนไม่ได้ใครจะเตือน

ตนแซ่เขื่อนใครจะช่วยให้ป่วยการ

การกระทำต่างๆ ไม่ว่าจะชั่วหรือดีอยู่ที่ตัวเรา พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน (อัสสา ทิ อัสสตะเน นาโถ) คนอื่นใครจะเป็นที่พึ่งได้ตลอด(โก ทิ นาโถ ปะโร ลียา) ถ้าเราได้

รับการฝึกฝนอบรมตนดีแล้ว(อัตตะนะ หิ สุทันเตนะ) จะได้ที่พึงที่หาได้ยาก(นาถัง ละภาติ ทูล
ละภัง)

พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่าง

คนในสมัยก่อนหรือแม้กระทั่งในสมัยนี้ เอาชีวิตไปแขวนไว้กับโชคชะตา พระเจ้า หรือ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้วยการสวดอ้อนวอนเพื่อให้สิ่งเหล่านั้นเห็นใจและจะได้ประทานพรให้ตนมี
ความสุข ความเจริญ แต่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ ถ้า
ได้รับการฝึกฝนโดยไม่ต้องไปอ้อนวอน(หันโต เสฏฺฐิ มนุสเสสุ ในหมุมมนุษย์ ผู้ที่ฝึกฝนตนเป็น
ผู้ประเสริฐ) เช่น การตรัสรู้ของพระองค์ก็เป็นการตรัสรู้โดยความพยายามของมนุษย์(ทรงใช้
เวลาถึง ๖ ปีในการบำเพ็ญเพียร) และเพื่อมนุษย์ คนบางพวกอ้างถึงเทวดา พระองค์ทรงตรัส
ว่า มนุษย์สามารถเป็นเทวดาได้ ถ้ามีคุณธรรม ๒ อย่าง คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อการ
ทำบาป ฯลฯ

นักขอ/นักทำ

คนเราส่วนมากจะชอบสบายและอยากได้อะไรง่าย ๆ โดยไม่อยากออกแรงทำ คนในโลก
ส่วนมากจึงเป็นประเภทนักขอ เราจะสังเกตเห็นได้ว่าตามสถานที่บูชาต่างๆ จะมีพวงมาลัยและ
เครื่องเช่นเพื่อไปบวงสรวงขอพรให้โชคดี ชาวพุทธต้องเปลี่ยนพฤติกรรมจากนักขอมาเป็น
นักทำ อย่างที่พระพุทธเจ้าของเราทรงเป็นแบบอย่าง ก่อนที่พระพุทธองค์จะตรัสรู้พระองค์ได้
ทรงตั้งจิตอธิษฐานว่า แม่เลือด และเนื้อในร่างกายจะเหือดแห้งไปหมด เหลืออยู่เพียงแต่หนัง
เอ็น และกระดูกก็ตามที จักไม่ยอมหลุกจากที่นั่งนี้จนกว่าจะได้บรรลุสัมมาโพธิญาณ การ
อธิษฐานคือการตั้งใจแน่วแน่ที่จะทำอะไรให้ได้ตามที่ตั้งใจไว้อย่างเต็มความรู้ความสามารถ
การอธิษฐานจึงต่างจากการขออย่างนี้ จงเป็นนักอธิษฐานกันเถิด

พึงใครหรือจะหนึ่งเหมือนพึงตัว

มีสุภษิตมากมายทั้งของไทย จีน ฝรั่งเศสที่พูดเรื่องการพึ่งตัวเอง เช่น

ลิขิตฟ้าหรือจะสู้มานะตน

อย่าคิดว่าง่าย อย่าหมายว่ายาก

ไม่มีอะไรลำบาก ถ้าหากพยายาม

พระเจ้าย่อมไม่ช่วยผู้ที่ไม่ช่วยตัวเอง

การพึ่งคนอื่นเราพึ่งได้บางช่วงของชีวิตเท่านั้น และพึ่งได้บางเรื่องเท่านั้น ไม่ได้ทุกเรื่อง
ฉะนั้น เราต้องพยายามฝึกฝนตนเองเพื่อเราจะได้มีที่พึ่งที่ดี คือ ตัวเอง เช่น ตอนเด็กต้อง
ศึกษาหาความรู้ ตอนใหญ่ต้องหาทุนสร้างไว้ ตอนแก่แสวงบุญทำชอบ

อะไรซึ่งวัดคน

ในสมัยกรีก นักปรัชญาต่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป เช่น พวกโซฟิสต์(Sophist)นั้นกล่าวว่าคนเป็นเครื่องวัดทุกสิ่งทุกอย่างว่า ดีหรือเลวขึ้นอยู่กับคน แต่ท่านโสเครเตส(Socrates)มีความเห็นขัดแย้งกับพวกโซฟิสต์ว่า คุณธรรมคือความรู้(Virtue is knowledge) ความคิดเห็นในแต่ละยุคสมัยก็ต่างกันออกไป ความถูกต้องในสังคมหนึ่งไม่ใช่ว่าจะถูกในอีกสังคมหนึ่ง

ก่อนพุทธกาล

ในสมัยก่อนพุทธกาลในสังคมมีการแบ่งชั้น(วรรณะ)ของคนในสังคมออกเป็น ๔ จำพวก คือ พวกกษัตริย์(มีหน้าที่ด้านการปกครองบ้านเมือง) พวกพราหมณ์(มีหน้าที่เกี่ยวกับการทำพิธี) พวกแพศย์(มีหน้าที่ทำมาค้าขาย)พวกคหบดี(มีหน้าที่รับจ้างรับใช้) การแบ่งชั้นวรรณะนั้นเป็นไปอย่างเคร่งครัดอย่างที่กล่าวล่วงไม่ได้ เช่น พวกคหบดีไม่สามารถจะสาธยายพระเวทย์ได้ ถ้าสาธยายต้องถูกลงโทษด้วยการถูกตัดลิ้นหรือถ้าฟังต้องถูกเอาเหล็กแหลมแทงหู เป็นต้น

ความเชื่อ

การแบ่งชั้นวรรณะในชั้นแรกนั้น บางตำราอาจว่าเป็นการแบ่งหน้าที่กันทำตามความสามารถของแต่ละบุคคล เช่น ถ้าใครคนใดคนหนึ่งมีความสามารถด้านการรบ สามารถที่จะไปเป็นกษัตริย์ได้หรือถ้าใครมีความเก่งการค้าขายก็ไปทำหน้าที่เป็นพวกแพศย์ เป็นต้น ต่อมาพวกพราหมณ์ประกอบอาชีพแล้วอยากจะสงวนอาชีพนี้ไว้เฉพาะวรรณะของตน จึงแต่งตำราขึ้นเพื่อเป็นข้ออ้างและรักษาหน้าที่ของตนไว้ใหญ่หล้าหลาน เช่น พราหมณ์มักจะพูดว่า พราหมณ์เกิดจากปากพรหม(จึงเป็นผู้ประเสริฐที่สุด), กษัตริย์เกิดจากอก, แพศย์เกิดจากขา, ส่วนคหบดีเกิดจากเท้า พวกคนวรรณะอื่นจึงต่ำต่อยกกว่าวรรณะพราหมณ์

เครื่องชี้วัด

ในสมัยพระพุทธเจ้า ความเชื่อถือเชื่อนานี้ก็ยังมีอยู่ แต่พระองค์ทรงตรัสแก้ว่า ที่ว่าพราหมณ์เกิดมาจากปากพรหม แม้แต่พรหมก็ยังไม่เคยเห็นเลยทุกคนก็รู้ว่าอายุว่าคนเราเกิด

จากจากที่เดียวกัน พราหมณ์ถือว่าพราหมณ์นั้นเป็นชาติที่ประเสริฐที่สุดจึงมีความหยิ่งในชาติ
กำเนิดของตัวเอง แต่พระพุทธศาสนาแย้งว่า คนจะดีมีใช้ดีด้วยชาติ (นะ ชัจจา วะสะโล โหติ) คน
จะเป็นพราหมณ์มีใช้ด้วยชาติ(นะ ชัจจา โหติ พราหมะโณ) คนจะดีด้วยการกระทำ(กัมมุนา วะ
สะโล โหติ) คนจะเป็นพราหมณ์ก็เพราะการกระทำ(กัมมุนา โหติ พราหมะโณ) และทางพุทธ
ศาสนาถือว่าคนเราจะดีมีใช้ขึ้นอยู่กับตระกูลหรือทรัพย์สมบัติ แต่ยกย่องคนที่ทำดี ดังที่มี
สุภาษิตว่า

กัมมัง วิชชา จะ ธัมมา จะ สीलัง ชีวิตะมุตตะมัง
เอเตนะ มัจจา สุขะมัตติ น โคตเตนะ ณะเนนะ वा ५

และมีคำแปลที่นักปราชญ์ท่านแต่งแก้ไขเป็นกลอนนำฟังว่า

คนจะดีไม่ใช้ดีด้วยมีทรัพย์
มีใช้นับโคตรเงาเผ่าพงศ์
คนจะดีดีด้วยการงานนาน
อีกวิชาศีลธรรมนำให้ดี๕

ตนดวรมีวิชา

ในพระไตรปิฎกบอกไว้ว่า คนในโลกนี้มีอยู่ ๓ ประเภท คือ

๑. คนตาบอด
๒. คนตาเดียว
๓. คนสองตา

คนทั้ง ๓ ประเภทนี้แตกต่างกันอย่างไร คน ๓ ประเภทนี้แตกต่างกันอย่างไรคือ

๑. คนตาบอด หมายถึง คนที่ไม่มีวิชาความรู้ เหมือนคนตาบอด คิดดูว่าชีวิตของเขาจะเป็นเช่นไร ต้องลำบากยากเข็ญในการมีชีวิตอยู่มากน้อยแค่ไหนในโลกนี้

๒. คนตาเดียว หมายถึง คนที่มีความรู้ด้านเดียว เช่น มีความรู้ทางโลกหรือทางธรรม ก็มีด้านเดียว เหมือนคนตาเดีวมองเห็นก็จริง แต่จะเห็นอะไรหรือมองอะไรไม่ชัดเท่าที่ควรจะเป็น

๓. คนสองตา หมายถึง คนที่มีความรู้ทั้งทางโลกทางธรรม ทางโลก(เอาไว้เป็นอาชีพ) ทางธรรม(เอาไว้เป็นที่พึ่ง) เหมือนคนมีสองตาจะมองอะไรก็ชัดเจน ทำอะไรก็ง่าย

คนทั้งสามประเภทนี้ท่านคิดว่าควรเป็นคนชนิดใดดีที่สุด ในทางศาสนาท่านสอนไว้หลายแห่งเกี่ยวกับเรื่องการแสวงหาความรู้ และผู้ที่มีความรู้ บัณฑิตท่านยกย่องในชีวิตของคนเรานั้นจะอยู่โดยลำบาก ถ้าปราศจากความรู้ เหมือนคนตาบอดอย่างที่ว่าไว้ตอนต้น

คนเปลี้ย

ข้าพเจ้ามีหน้าคนหนึ่ง ถ้าจะเปรียบกับคน ๓ ประเภทข้างต้นนั้นเปรียบได้กับคนประเภทที่ ๑ ชีวิตของท่านลำบากมาก อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ไปทำงานถูกเขาโกงเอาเงินบ้าง ถูกเขาหลอกบ้าง ถึงแม้ว่าแกจะเป็นคนดีแม่คนเขาต้องการคนมีความรู้อ่านออกเขียนได้ในมงคลสูตรท่านกล่าวสรรเสริญบุคคลผู้มีศิลปะความรู้ว่าเป็นมงคลอันสูงสุดในชีวิตอย่างเช่นตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า มีคนเปลี้ยคนหนึ่งซึ่งมีความสามารถในการติดก้อนกรวด สามารถติดก้อนกรวดใส่ไปไม่ให้เป็นรูปต่างๆ เช่น ช้าง ม้า เป็นต้น พระราชาองค์หนึ่งมีอำมาตย์คนหนึ่งพูดมาก เมื่อมีการประชุมพอเริ่มพูดเท่านั้นแหละอย่าหวังว่าคนอื่นจะมีโอกาสพูด พระราชาจึงเชิญ

สรีตยสถานร

เมื่อพิจารณาให้ดีแล้ว จะเห็นความไม่แตกต่างกันระหว่างการมา(เกิด)การไป(ตาย) คือ เมื่อเราเกิดมาก็ไม่มีอะไรติดตัวกับเรามา และเมื่อเราจากโลกนี้ไปเราเอาอะไรไปไม่ได้เลย เหมือนที่กลอนบอกว่

เมื่อเจ้ามามีอะไรมาด้วยเจ้า
เจ้าจะเอาแต่สุขสนุกไฉน
เมื่อเจ้ามามีอะไรไปเจ้าจะเอาอะไร
เจ้าก็ไปมือเปล่าเหมือนเจ้ามามา

อย่าประมาท

การมีชีวิตอยู่จึงควรไม่ประมาทอย่างทีพระพุทธรองคัตรัสเตือนเป็นปัจฉิมโอวาทว่า สังขารทั้งหลายมีความสิ้นไปเสื่อมไปเป็นธรรมดา จงอย่าประมาท เพราะความประมาทจะทำให้เราหลงทำผิดทั้งทางกาย วาจา ใจ

สิ่งที่เหลืออยู่

สิ่งที่เหลืออยู่เมื่อเราจากโลกนี้ไปแล้วและจะติดตามเราไปทุกหนทุกแห่งเหมือนเงาตามตัวคือกรรมทั้งดี(บุญ)ทั้งชั่ว(บาป)

ใดใดในโลกล้วน	อนิจจัง
คงแต่บาปบุญยัง	เที่ยงแท้
คือเงาติดตัวตั้งตียงแน	อยู่นา
เหลือแต่บาปบุญแท้	ก่อเกื้อ รักษา

ทางพระท่านจึงสอนให้พิจารณาทุกวันว่า เรามีกรรมเป็นของตน(กัมมัตสะโกมมิ) เราเป็นผู้รับกรรม(กัมมะทายาโท) เรามีกรรมเป็นแดนเกิด(กัมมะโยนิ) เรามีกรรมเป็นพวกพ้อง(กัมมะพันธุ) เรามีกรรมเป็นที่พึ่ง(กัมมะปะฏิสะระโณ) เราทำกรรมใดไว้จะดีหรือชั่ว เราต้องรับผลแห่งกรรมนั้น(ยัง กัมมัง กะริสสามิ กัลยาณัง วา ปาปะกัง วา ตัสสะ ทายาโท ะริสสามิ) เพื่อนเตือนสติให้มันทำแต่กรรมดี

คนตาย ๒ ประเภท

บัณฑิตท่านแบ่งคนในโลกออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทแรก เรียกว่า คนตายเพื่ออยู่ ส่วนประเภทที่สองเรียกว่า คนอยู่เพื่อตาย คนทั้งสองประเภทนี้แตกต่างกันดังนี้ คือ

คนตายเพื่ออยู่ ท่านอธิบายไว้ว่า คนประเภทนี้ในขณะที่มีชีวิตอยู่ได้ทำความดี ความชอบไว้มากมาย เช่น พระราชามหากษัตริย์ที่ทำความดีไว้ให้กับประเทศชาติ ถึงแม้ท่านจะเสด็จสวรรคตไปแล้วแต่ก็ยังเหมือนกับท่านเหล่านั้นยังไม่ตาย เพราะความดีที่ท่านทำไว้ ถึงวันหนึ่งๆ พวกเราได้มารำลึกนึกถึงความดีอันนั้น

คนอยู่เพื่อตาย คือ คนประเภทอยู่ในโลกนี้มีชีวิตอยู่ไปวันๆ ไม่คิดจะทำทั้งประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน คล้ายกับคนที่มีชีวิตอยู่เพื่อรอความตาย ครั้นเมื่อตายไปแล้วคงไม่มีใครมารำลึกนึกถึงด้วยไม่ได้ทำความดีความชอบหรือประโยชน์อันใดให้กับโลก

คนทั้งสองประเภทนี้จึงแตกต่างกันโดยสิ่งที่ทำ แต่มีหลายสิ่งที่มีเหมือนกัน เมื่อเราตื่นขึ้นมาและรู้ว่าตัวเองยังมีชีวิตอยู่นับว่าเป็นโชคอันมหาศาลของเราแล้ว จงใช้เวลาที่มีอยู่ให้คุ้มค่าเถิด ทำให้เหมือนกับว่า เราจะมีชีวิตอยู่เพียงวันนี้นั้นเดียว เพื่อจะได้ไม่ประมาทและทำอะไรอย่างเต็มที่เต็มกำลังความสามารถที่มนุษย์ผู้หนึ่งจะทำได้ เพราะเมื่อเราเกิดตายไปวันหนึ่งวันใดจะไม่ได้มานั่งเสียใจหรือคร่ำครวญว่า ทำไม ตนจึงไม่ทำสิ่งนี้และสิ่งนี้ ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะเมื่อถึงตอนนั้นแล้ว เราคงขอเปลี่ยนแปลงกับพญามัจจุราชไม่ได้ว่า อย่าเพิ่งให้ข้าพเจ้าตายเลย ขอให้ข้าพเจ้าได้ทำความดีก่อนสัก ๒ - ๓ วัน แล้วท่านค่อยมาใหม่ เพราะความผิดเพี้ยนด้วยพญามัจจุราชยอมไม่มี และท่านไม่รับสินจ้างรางวัลของใคร มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันหมดไม่ว่าราชาหรือยาจก เมื่อมีโอกาสแล้วสิ่งไหนที่จะทำได้จงเร่งทำเถิด เพราะสุดท้ายแล้วก็คงไม่ต่างกัน

พฤษภภาศรอีกกุญชรอันปลดปลง

โทหนต์เสนงคงลำคัญหมายในกายมี

นรชาติวางวายมลายสิ้นทั้งอินทรีย์

สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดีประดับไว้ในโลกาฯ